

MEDIEREA CULTURALĂ CA SPAȚIU DE CONTACT ÎN ARTA CONTEMPORANĂ

Radu Neacșuⁱ

Abstract:

This study explores the role of cultural mediation as a contact space in contemporary art, starting from the author's practical experience within the art mediation initiative "Median Point". The text follows several stages. In the first stage the text proposes the introduction of the concept of cultural mediation and its contextualization in Romania, in the second stage the text provides the analysis of recent transformations in the cultural field, especially after 2023, in the third stage the presentation of the cultural mediator profile and his relationship with the artist, institutions and the public is studied, while the fourth stage addresses the description of current obstacles and finally proposes the formulation of possible solutions, exemplified by the programs developed within the "Median Point". The final part highlights the need to build active and accessible cultural communities, as well as the importance of individual involvement in supporting art.

Rezumat:

Acest studiu explorează rolul medierii culturale ca spațiu de contact în arta contemporană, pornind de la experiența practică a autorului în cadrul inițiativei de mediere în artă „Median Point”. Textul urmărește mai multe etape. În prima etapă textul propune introducerea conceptului de mediere culturală și contextualizarea sa în România, în cea de-a doua etapă textul reprezintă analiza transformărilor recente din domeniul cultural, în special după 2023, în cea de-a treia etapă se studiază prezentarea profilului mediatorului cultural și a relației sale cu artistul, instituțiile și publicul, cea de-a patra etapă abordează descrierea obstacolelor actuale și în final propune formularea unor soluții posibile, exemplificate prin programele

ⁱ Artist vizual și mediator cultural în cadrul Asociației *Median Point*.

dezvoltate în cadrul „Median Point”. Finalul subliniază necesitatea construirii unor comunități culturale active și accesibile, precum și importanța implicării individuale în susținerea artei.

Keywords:

Cultural mediation, contemporary art, public, cultural inclusion, contact space

Cuvinte cheie:

mediere culturală, arta contemporană, public, incluziune culturală, spațiu de contact

La începutul anului 2025, împreună cu muzeograful, curatorul și artista Petra Carina Stadoleanu, am inițiat un proiect de mediere culturală, cu intenția de a ne implica activ în scena cultural-artistică ieșeană. În acest context, doresc să împărtășesc câteva dintre reflecțiile și experiențele dobândite în practica medierii culturale, în special în spațiul artei contemporane, precum și modul în care acest spațiu de întâlnire și intersecție acest spațiu de contact pe care mediatorii îl pun la dispoziție, devine esențial pentru felul în care percepem arta, relația noastră cu aceasta, cu ceilalți și cu propriul sine.

Fig. 1. Radu Neacșu, Workshop „Lumi ale artei” organizat de Altiășii, 2024

Prezint aceste idei în speranța că pot stimula interesul pentru vizitarea spațiilor de artă, pentru consumul cultural, pentru susținerea artiștilor și a inițiativelor locale, naționale sau internaționale, precum și pentru cultivarea dialogului în jurul artei, în măsura în care fiecare își poate permite acest lucru. Un obiectiv implicit al prezentării este cultivarea curiozității, o nevoie fundamentală pentru mulți dintre noi, comparabilă cu respirația.

La finalul acestui text, invit fiecare cititor să reflecteze și, ideal, să găsească răspunsuri la următoarele întrebări: 1. Ce acțiune concretă am întreprins până acum pentru a participa sau contribui la un demers cultural ori artistic? 2. Ce pot face începând de astăzi? Care este mesajul pe care doresc să îl susțin?

DESPRE MEDIEREA CULTURALĂ

Medierea culturală este un termen relativ recent în România, apărut la începutul anilor 2000, inițial sub forma „educației muzeale” în instituțiile consacrate. Ulterior, după 2010, termenul a început să fie folosit frecvent și în contextul galeriilor de artă, odată cu dezvoltarea spațiilor independente și a educației culturale non-formale.¹

Într-o accepțiune largă, medierea, în afara sferei culturale și artistice, poate începe chiar și cu o simplă interacțiune, precum atunci când un turist cere indicații pentru a se orienta din punctul A în punctul B.

Publicul general, însă, întâmpină uneori dificultăți în a înțelege la ce se referă acest concept. Astfel, o definiție de lucru ar putea fi următoarea: medierea culturală reprezintă ansamblul activităților prin care una sau mai multe persoane facilitează accesul unui anumit tip de public, sau al publicului larg, la produsul cultural. Scopul este generarea unei experiențe complexe, intelectuale și emoționale, prin contact cu lucrările de artă, cu artiștii și cu instituțiile culturale.

CONTEXT NAȚIONAL ȘI DEZVOLTĂRI RECENTE

Anul 2023 a reprezentat un moment semnificativ în plan cultural național, în special datorită programului extins de mediere culturală dezvoltat în Timișoara cu ocazia titlului de Capitală Europeană a Culturii². A fost un punct de cotitură pentru

¹ Mara Rațiu, *Lumea artei contemporane în România post-comunistă: modele mentale, instituții și organizații*, Editura NEC, București, 2022, pp. 261-266.

² Timișoara 2023 European Capital of Culture, 2023, Mediere culturală, accesibilizare a conținuturilor culturale-științifice și dezbateri, timisoara2023.eu.

scena artistică din România, demonstrând că există resurse, interes și un potențial real pentru consolidarea acestui domeniu. Termenul de „mediator cultural” a început să circule tot mai des în discursul public.

Această evoluție nu exclude, desigur, potențialul orașului Iași. Dimpotrivă, scena culturală ieșeană se află într-un proces accelerat de dezvoltare, marcat de o energie creatoare vizibilă. În cele ce urmează, prezint o serie de motive care susțin necesitatea continuării investițiilor, de timp, cercetare și resurse, în construirea și consolidarea acestor spații de contact cultural.

Fig. 2. Radu Neacșu, Workshop „Lumi ale artei” organizat de Altiași, 2024

Fig. 3. Radu Neacșu, Workshop „Lumi ale artei”, vizită la Palatul Culturii din Iași, 2024

CINE POATE REALIZA MEDIERE CULTURALĂ?

Orice persoană poate contribui la ceea ce numim astăzi mediere culturală, fie din postura de cetățean care recomandă un eveniment cultural, fie ca participant activ la evenimentele existente, indiferent de domeniul profesional din care provine. Mediarea culturală înseamnă învățare colectivă, reflecție și dialog în jurul artei și al vieții cotidiene, aspecte ce ne privesc pe toți.

Activitatea mediatorului cultural depășește sfera unui simplu tur ghidat, ea include și realizarea de programe educaționale, ateliere cu și despre artiști, facilitarea conferințelor despre artă și gestionarea proceselor care mențin vie o expoziție pe toată durata ei. Practica medierii devine astăzi un act performativ, psihologic și creativ, iar mediatorul este responsabil pentru fiecare cuvânt transmis publicului. În instituțiile muzeale, există deja mediatori activi, a căror muncă merită recunoscută și apreciată, deoarece nu este întotdeauna vizibilă, deși este esențială.³

ARTISTUL, GALERIA, PUBLICUL ȘI LOCUL MEDIATORULUI INDEPENDENT

Ca artist și mediator cultural, sunt interesat de relația dintre artist, galerie și public, dar și de poziția mediatorului cultural independent în această rețea.

Arta presupune o investiție, de timp, cunoaștere, abilități și, inevitabil, financiară. Din această cauză, artistul contemporan este tot mai mult împins în zona antreprenorială, gestionând proiecte, finanțări și aspecte administrative. Practica artistică poate deveni vulnerabilă în fața unei astfel de presiuni, motiv pentru care

³ Nicolas Bourriaud, *Estetica relațională*, Idea Design & Print, București, 2009, pp. 13-16.

consider necesară colaborarea armonioasă între dimensiunea creativă și cea antreprenorială.

Partea financiară a propulsat adesea arta în zona elitistă, generând impresia că arta este destinată doar anumitor categorii. În activitatea mea de mediator, am observat o reticență a publicului ieșean de a intra în spațiile artistice, cel mai des din convingerea că „nu aparțin” acestor locuri.

Susțin contrariul, și anume faptul că spațiul artistic este unul deschis tuturor, indiferent de vârstă, experiență, statut social, etnie, naționalitate sau dizabilitate. Pentru persoanele vulnerabile, responsabilitatea noastră ca mediatori este chiar mai mare, să creăm contexte accesibile și incluzive.

Fig. 4. Radu Neacșu conduce un tur ghidat dedicat expoziției „Periferii Electrice - Perikon” a artistei Ioana Vreme Moser, curatoriată de Horațiu Lipot la Borderline Art Space, Iași, 2025

Fig. 5. Aspecte ale vizitei reprezentanților Asociația Nevăzătorilor din Iași la Centrul Internațional de Artă Contemporană - Baia Turcească, 2025 (sursa: pagina de instagram a inițiativei Median Point)

DESPRE PUBLIC

Fără public, medierea culturală nu poate exista. Publicul este parte integrantă a oricărui act artistic, indiferent de postura sa, participant, vizitator sau privitor.

Așa cum remarcă Miha Tilincă, educator și mediator cultural din Timișoara, vizita la muzeu ar trebui să devină un gest firesc, natural, la fel de simplu precum o plimbare. La fel de importantă este facilitarea interacțiunii dintre oameni.⁴

Publicul ieșean poate fi gândit astfel: tinerii și studenții, pentru care accesul la cultură este esențial; artiștii și profesioniștii culturali, care ar trebui să participe activ la evenimentele celorlalți; comunitățile minoritare, inclusiv comunitatea LGBTQ+; persoanele vulnerabile sau cu dizabilități. Stabilirea tipului de public este fundamentală în conceperea fiecărui program de mediere.

O comunitate se activează atunci când oamenii simt că pot să aparțină. De aceea un program de mediere bine făcut este valabil pentru toată lumea și include arta contemporană, instituțiile de artă, expozițiile, artiștii, în viața fiecăruia de zi cu zi.⁵

O serie de provocări actuale identificate în practica personală ar putea fi: lipsa spațiilor culturale dedicate; reticența publicului față de spațiile artistice contemporane; lipsa personalului specializat în cultură; lipsa resurselor financiare; dificultatea colaborării între instituții culturale, accentuată de o logică de tip competitiv.

Soluții și exemple din practica Median Point

Din februarie 2025 până în prezent, Median Point a inițiat și implementat o serie de activități de mediere culturală ce au avut ca scop activarea unor categorii diverse de public și facilitarea interacțiunii cu arta contemporană. Activitățile au inclus tururi ghidate pentru publicul larg, utilizând fișe de lucru individuale și trasee tematice care au conectat diferite puncte culturale ale orașului. Grupuri de până la 40 - 50 de persoane au parcurs aceste rute, explorând sculpturile și spațiile publice în cadrul evenimentului „Luna Sculptorilor Români”, ajuns în 2025 la cea de-a cincea ediție.

De asemenea, Median Point a dezvoltat activități precum o sesiune de tip Treasure Hunt, în care participanții au rezolvat indicii și au parcurs trasee între sculpturi pentru a descoperi conexiuni narrative și simbolice într-o manieră interactivă. Programul a inclus și sesiuni Corporate Art Tour, prin care, în pauze

⁴ George Pleșu (coord.), *Cum înțelegem arta contemporană*, Cap. 5 (autor Mihaela Tilincă), Editura Vellant, București, 2024, pp. 55-69.

⁵ Maria Lind, „Why mediate art? 4/10”, în *Ten fundamental questions of Curating*, Ed. Jens Hoffmann, Mousse Publishing, Milano, 2013, p. 103.

scurte de lucru, angajați ai companiilor din zona Palas Campus au fost invitați să descopere și să discute despre lucrările amplasate în proximitate.

În plus, proiectul a găzduit o seară de poezie ghidată „Guided Poetry Tour” la Baia Turcească, unde participanții au parcurs expoziția în ritmul lecturilor oferite de poeți ieșeni, integrați în spațiul expozițional ca puncte de reflecție. Median Point a desfășurat, de asemenea, tururi adaptate pentru două grupuri vulnerabile, Asociația Surzilor și Asociația Nevăzătorilor, precum și tururi în galerii de artă contemporană precum Borderline Art Space și ArtEast Gallery.

Activitatea a inclus și ateliere de artă performativă pentru elevii Liceului „Mihai Eminescu” din Iași, precum și producerea unei serii de materiale video „reels” dedicate promovării expozițiilor locale și accesibilizării conținutului artistic pe platformele social media. Un eveniment în premieră pentru Iași a fost *Open Air Sculpture*, unde o serie de sculpturi realizate de artiști contemporani români au fost expuse în aeroportul internațional, reunind un public extrem de variat.

Fig. 6. Capturi de ecran de pe pagina de Instagram a inițiativei Median Point, reprezentând mediatorii Radu Neacșu și Petra Carina Stadoleanu, în activitatea online de mediere prin „video reels”

Propuneri pentru dezvoltarea unui plan de mediere la nivel local

Un demers esențial pentru extinderea accesului la cultură în Iași este crearea unui plan integrat de mediere culturală la nivel urban, bazat pe colaborarea dintre instituțiile culturale, spațiile independente, mediul academic și actorii privați. Un astfel de program ar putea include rute culturale organizate în parteneriat cu spații precum Palatul Culturii, cafenele, hoteluri sau centre culturale, facilitând o imersiune

coerentă și accesibilă în patrimoniul și scena artistică locală. Experiențele culturale ar putea deveni astfel parte recognoscibilă din identitatea orașului, așa cum alte capitale europene au construit ritualuri culturale care traversează cotidianul.

Fig. 7. Radu Neacșu, tur ghidat realizat în cadrul evenimentului Luna Sculptorilor Români 2025, susținut de Petra Carina Stadoleanu, în fața Palatului Culturii Iași

Realizarea unui astfel de plan depinde, însă, de existența unei echipe de mediatori culturali bine pregătiți, capabili să lucreze cu diverse categorii de public, de la elevi și studenți, la comunități vulnerabile, grupuri minoritare, profesioniști din domenii variate sau turiști internaționali. Mediatorii ar putea include specialiști în educație artistică, facilitatori cu abilități pedagogice și lingvistice, profesioniști capabili să dezvolte programe interdisciplinare ce conectează arta cu ecologia, arhitectura, literatura sau tehnologia.

CONCLUZII

Necesitatea consumului de artă se reflectă în oportunitatea de creștere personală, intelectuală și comunitară pe care o oferă publicului. Accesibilizarea artei contemporane, dezvoltarea unor programe coerente de mediere și sprijinirea inițiativelor independente devin elemente fundamentale pentru consolidarea unei culturi participative la nivel local. Fiecare membru al comunității are potențialul de a contribui, fie prin participare directă la activități culturale, fie prin sprijinul acordat artiștilor, instituțiilor sau proiectelor în derulare.

În loc de încheiere revin la întrebările inițiale, ele rămân repere fundamentale pentru implicare activă: 1. Ce acțiune concretă am realizat, prin ce formă m-am implicat sau am participat într-un demers cultural sau artistic? 2. Ce pot face începând de astăzi pentru a susține arta și cultura în comunitatea din care fac parte?

BIBLIOGRAFIE

Rațiu, Mara: *Lumea artei contemporane în România post-comunistă: modele mentale, instituții și organizații*, Editura NEC, București, 2022.

Pleșu George (coord.): *Cum înțelegem arta contemporană*, Editura Vellant, București, 2024.

Bourriaud, Nicolas: *Estetica relațională*, Idea Design & Print, București, 2009.

Lind, Maria: „Why mediate art? 4/10”, în *Ten fundamental questions of Curating*, Ed. Jens Hoffmann, Mousse Publishing, Milano, 2013.

Timișoara 2023 European Capital of Culture. timisoara2023.eu.